

UCHWAŁA Nr XXXVIII/285/22
RADY MIEJSKIEJ w BISZTYNKU
z dnia 30 czerwca 2022r.

**w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Bisztynek na lata
2022-2024.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 559 ze zm.) w związku art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. poz. 821 oraz z 2021r. poz. 159 i 1005)

Rada Miejska w Bisztynku uchwala, co następuje:

- § 1.** Uchwala się Program Wspierania Rodziny dla Gminy Bisztynek na lata 2022 – 2024, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2.** Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Bisztyńska.
- § 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/285/22
Rady Miejskiej w Bisztyнку
z dnia 30 czerwca 2022r.

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
DLA GMINY BISZTYNEK
NA LATA 2022-2024**

Bisztynek 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawy prawne obszaru wspierania rodziny	4
2. Zgodność z dokumentami strategicznymi	6
3. Diagnoza i analiza sytuacji rodzin w Gminie Bisztynek	7
4. Adresaci i realizatorzy Programu	17
5. Cele, kierunki i oczekiwane rezultaty działań	197
6. Monitoring i ewaluacja Programu	21
7. Źródła finansowania Programu	20
Załącznik 1.	21

Wstęp

Program Wspierania Rodziny dla Gminy Bisztynek na lata 2022-2024 opracowywany był w szczególnych warunkach, charakteryzujących się dużą niepewnością dotyczącą procesów społecznych i gospodarczych w Polsce i na świecie. Ogłoszony w marcu 2020 roku stan epidemii SARS-coV-2 (czyli tzw. koronawirusa) w kraju i związane z nim ograniczenia poważnie wpłynęły na funkcjonowanie zarówno jednostek samorządu terytorialnego, jak i całego społeczeństwa. Pierwsza połowa roku przyniosła ograniczenia w działalności gospodarczej, zmniejszenie zakresu lub wyłączenie funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolację społeczną. Po niespełna dwóch miesiącach rząd podjął decyzję o stopniowym wycofywaniu restrykcji, jednak okres izolacji i zamrożenia gospodarki był na tyle długi, by spowodować zamknięcie niektórych zakładów pracy, zwolnienia pracowników, zmniejszenie produkcji i zakresu działalności. Jesień 2020 roku i wiosna i jesień 2021 roku przyniosły kolejne fale zachorowań oraz powrót obostrzeń i rekomendacji związanych z izolacją społeczną, pracą zdalną i nauką w trybie on-line, które obowiązywały z przerwami cały 2021 rok.

Zarówno sama epidemia, jak i związana z nią izolacja społeczna mogły wpłynąć w perspektywie długoterminowej na funkcjonowanie wielu rodzin. Praca zdalna i nauka online spowodowały, że ich członkowie zostali zmuszeni do funkcjonowania ze sobą praktycznie całą dobę. Ponadto rekomendacje dotyczące ograniczenia bezpośrednich kontaktów z dalszą rodziną, sąsiadami, znajomymi, a także zamknięcie miejsc, które sprzyjały tym kontaktom, takich jak restauracje, kina, siłownie, pogłębiły izolację. Dla części rodzin był to okres umożliwiający spędzanie ze sobą czasu, którego do tej pory nie mieli. W innych natomiast spowodował bądź nasilił problemy takie jak bezrobocie, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, uzależnienia, przemoc i konflikty rodzinne.

Szczególnie trudny czas ten okazał się dla dzieci i młodzieży, głównie z uwagi na konieczność ograniczenia bądź rezygnacji z bezpośrednich kontaktów z rówieśnikami, trudności w przystosowaniu się do reguł zdalnej nauki, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, przebywanie w dysfunkcyjnym środowisku rodzinnym, brak alternatywnych możliwości spędzania wolnego czasu. Skutki izolacji mogą ujawnić się w najbliższych latach, jednak już teraz mówi się o możliwych problemach emocjonalnych dzieci i młodzieży, zagrożeniu uzależnieniami behawioralnymi oraz trudnościach w nauce i w bezpośrednich relacjach z rówieśnikami.

Niniejszy dokument został opracowany z uwagi na wygaśnięcie okresu obowiązywania *Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Bisztynek na lata 2019-2021*. Stanowi on jego kontynuację, jednak uwzględnia szczególne uwarunkowania związane z obecną sytuacją społeczną i niepewność programowania działań. Jego głównym założeniem jest wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnieniu dzieciom i młodzieży warunków wszechstronnego i harmonijnego rozwoju.

Niniejszy dokument składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza ma charakter diagnostyczny i zawiera analizę sytuacji rodzin w gminie, w tym środowisk korzystających z pomocy społecznej w latach 2018-2021. Główne źródło informacji stanowiły sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку, a także dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS) i diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych. Druga część Programu to część wdrożeniowa, precyzująca cele i działania do realizacji w przyjętej perspektywie czasowej, z uwzględnieniem ich harmonogramu, źródeł finansowania oraz głównych założeń monitoringu.

1. Podstawy prawne obszaru wspierania rodziny

Opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny stanowi, zgodnie z *Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t. j. Dz. U. 2020 poz. 821), zadanie własne gminy.

Przepisy dotyczące wspierania rodziny mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 18: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast zgodnie z art. 71 ust. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.” Wyjątkowej ochronie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ponadto prawa dzieci, albowiem „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją” (art. 72 ust. 1).

Szczegółowe uregulowania dotyczące wspierania rodzin znajdują się w ustawach, wśród których w pierwszej kolejności należy wymienić przywołaną wcześniej *Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Preambuła tego dokumentu wskazuje, że rodzina jest „podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci”. Dokument ten został przyjęty dla dobra rodziny, jednak akcentowane jest przede wszystkim dobro dzieci, które „potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności”.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 w/w ustawy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Obowiązek ten, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Realizują one ten obowiązek w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Zadania własne gminy w zakresie wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, określa art. 176, jest to w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie: podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny oraz kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające;

- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest podstawowym dokumentem regulującym ten obszar polityki społecznej. Wśród pozostałych aktów prawnych, w oparciu o które są realizowane działania w ramach Programu, należy wskazać w szczególności następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119 ze zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2022 poz. 559 ze zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2268 ze zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1249),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050),
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407 ze zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2020 poz. 1329).

2. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Założenia gminnych programów wspierania rodziny powinny uwzględnić kierunki regionalnej i lokalnej polityki społecznej w tym obszarze. Rodzina stanowi jeden z kluczowych obszarów oddziaływania w ramach *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*. Za cel strategiczny w tym zakresie postawiono „Wzmocnienie aktywności oraz samodzielności osób i rodzin”, natomiast cele operacyjne są następujące:

- 1) Rozwój form wspierania rodzin, w tym z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi,
- 2) Zapewnienie osobom i rodzinom, w tym z kręgu ryzyka socjalnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

Planowane w ich ramach działania to w szczególności wspieranie rozwoju infrastruktury na rzecz dziecka i rodziny oraz działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, wspieranie działań zapewniających dostęp do usług społecznych, zwiększenie integracji społeczno-ekonomicznej rodzin, rozwój pracy socjalnej, poradnictwa i streetworkingu oraz działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu i komunikacyjnemu rodzin.

W 2022 roku kończy się okres obowiązywania *Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022*, jednak warto przywołać jego nadal aktualne założenia. Cel główny programu to: „Stworzenie warunków do możliwie pełnego rozwoju rodziny i prawidłowego jej funkcjonowania oraz rozwoju form pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim”. Cele szczegółowe natomiast zostały określone następująco:

- I. Wzmocnienie w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze.
- II. Wzrost poziomu zaspokajania potrzeb dzieci, rodzin biologicznych i zastępczych w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.
- III. Promowanie idei adopcji oraz zapewnienie wychowywania w rodzinie adopcyjnej dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia.
- IV. Zwiększenie zaangażowania samorządów gmin i powiatów we wdrażanie form wspierania rodziny.
- V. Poprawa infrastruktury oraz wzrost liczby kadry specjalistycznej podmiotów wspierających rodzinę naturalną i zastępczą.

Obok regionalnych kierunków polityki społecznej, które wytyczają ramy dla działań gminy w zakresie wspierania rodzin, należy również uwzględnić założenia *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bisztynek na lata 2016-2025*. Celem ogólnym Strategii jest poprawa jakości życia w Gminie Bisztynek, a jego realizacji służą cztery cele strategiczne:

1. Wzmacnianie trwałości rodziny i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom dezorganizującym życie rodzinne
2. Zmniejszanie bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego.
3. Wsparcie osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych.
4. Rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.

Program wspierania rodziny bezpośrednio lub pośrednio odnosi się do tych celów, a realizowane działania wpływają na siebie wzajemnie.

3. Diagnoza i analiza sytuacji rodzin w Gminie Bisztynek

Gmina Bisztynek to gmina miejsko-wiejska, liczy 6 102 mieszkańców (z czego 51,2% stanowią kobiety, a 48,8% mężczyźni), zamieszkuje ją 10,5% ludności powiatu. Gmina stanowi 15,5% powierzchni powiatu. W latach 1995-2021 liczba mieszkańców spadła o 19,7%. Gmina Bisztynek miała w roku 2021 ujemny przyrost naturalny wynoszący – 50 (urodziło się 42 dzieci, w tym 16 chłopców i 26 dziewczynek, zmarło natomiast 92 osoby, w tym 44 mężczyźni i 48 kobiet). Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -8,13 na 1000 mieszkańców gminy Bisztynek. W 2019 roku, tj. roku poprzedzającym pandemię, urodziło się 62 dzieci, w tym 38 dziewczynek i 24 chłopców. Zmarło natomiast 59 osób, w tym 25 mężczyźni i 34 kobiety. Przyrost naturalny był zatem minimalnie dodatni. Oscylujący wokół zera przyrost naturalny po uwzględnieniu ujemnego salda migracji skutkuje powolnym, ale systematycznym trendem zmniejszania ludności gminy Bisztynek.

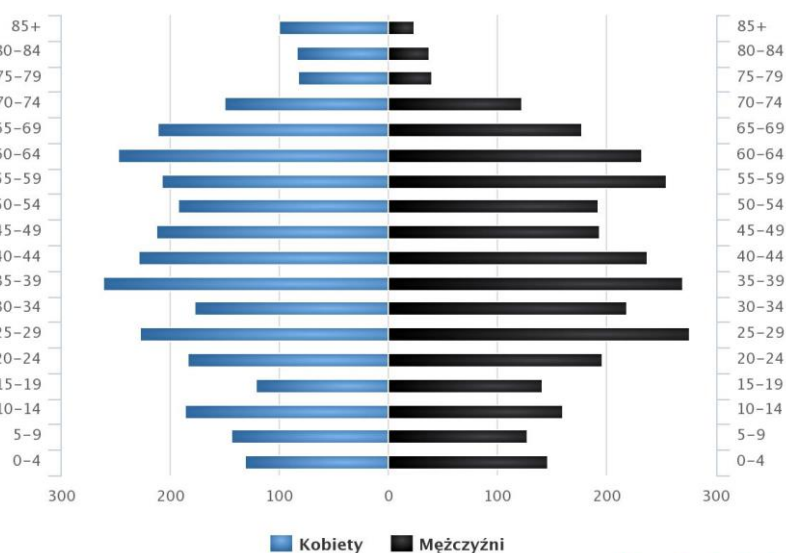
W związek małżeński w roku 2021 wstąpiło 58 mieszkańców gminy Bisztynek. W tym samym okresie odnotowano 9 rozwodów, 34,8% mieszkańców gminy Bisztynek jest stanu wolnego, 39,9 % żyje w małżeństwie, 5,9% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,8% to wdowy/wdowcy.

Średni wiek mieszkańców wynosi 41,4 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Na koniec roku 2021 wśród mieszkańców gminy Bisztynek było 1 098 osób w wieku przedprodukcyjnym (w tym 572 kobiety i 526 mężczyzn), 3 718 osób było w wieku produkcyjnym (w tym 1 673 kobiety i 2 045 mężczyzn), a w wieku poprodukcyjnym aż 1 286 osób (w tym 882 kobiety i 404 mężczyzn).

Wykres 1

Piramida wieku mieszkańców gminy Bisztynek, 2020

(Źródło: GUS)

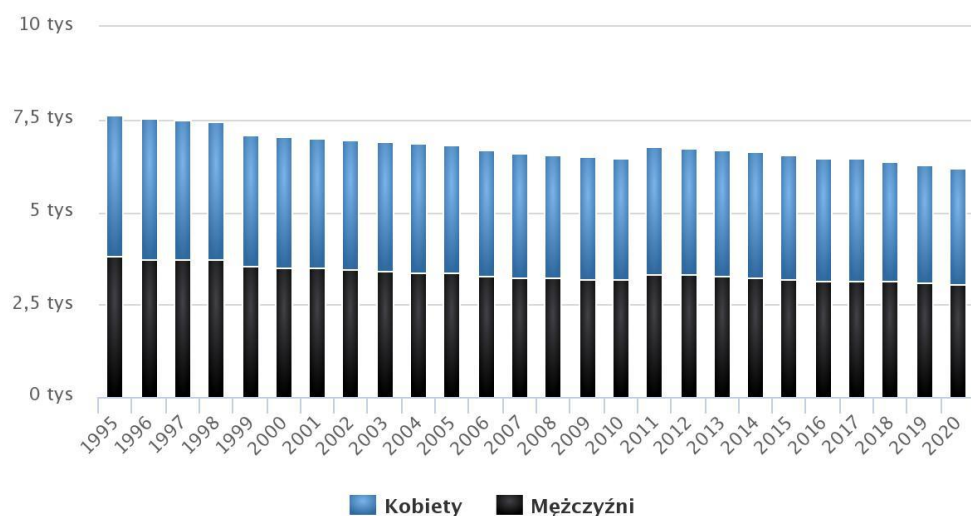

www.polskawliczbach.pl

Wykres 2

Populacja – Gmina Bisztynek w latach 1995 – 2020

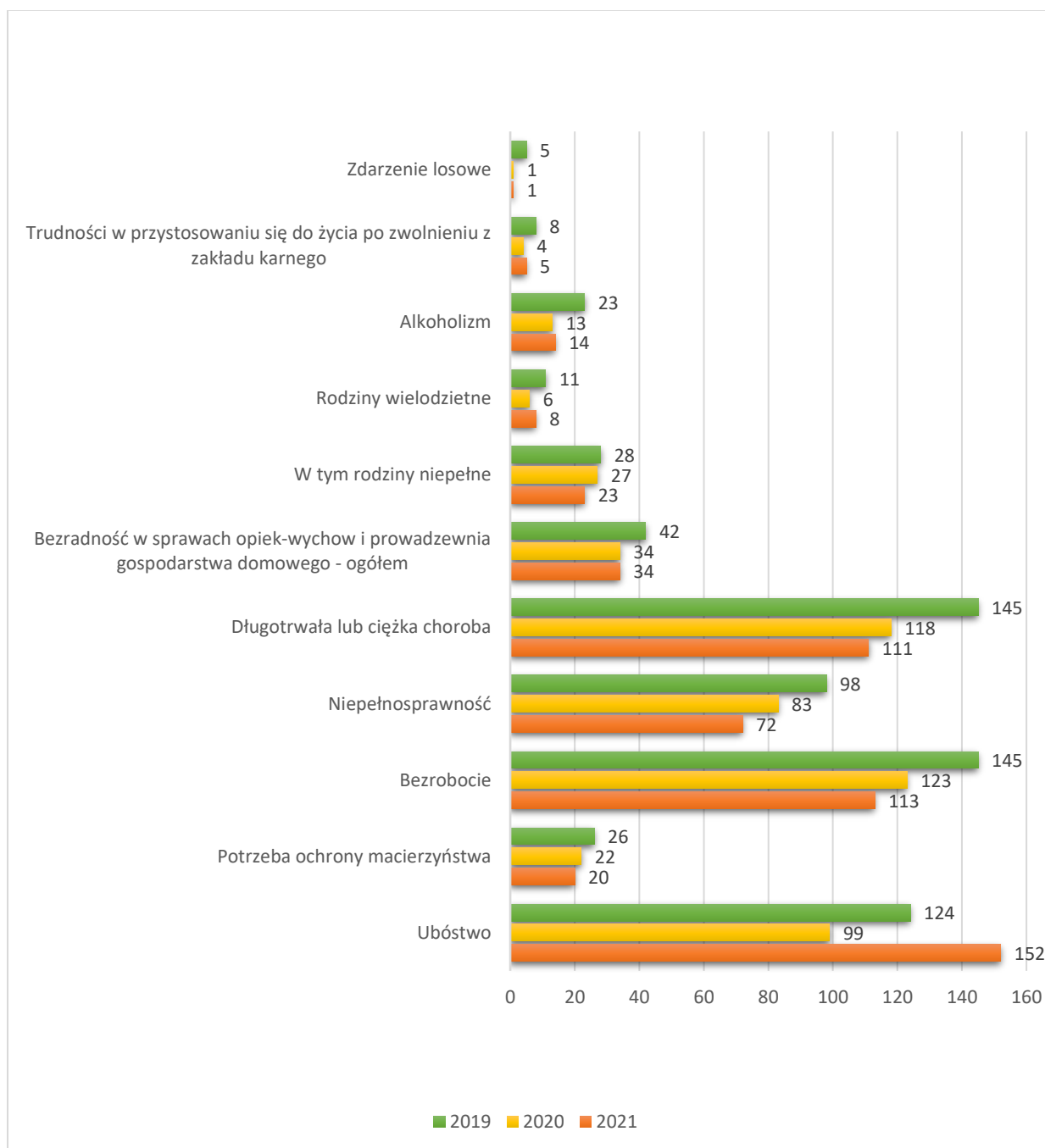
(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Według stanu na 31 grudnia 2021 roku na terenie gminy Bisztynek zamieszkiwało 6102 osób (w roku 2020 - 6189). W roku 2021 system pomocy społecznej realizując zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej objął wsparciem 248 rodzin (w roku 2020 - 264), w których żyło 528 osób (w roku 2020 - 579) co stanowiło 8,65% ogółu mieszkańców (w roku 2020 – 9,35%). Ogółem ze wszystkich świadczeń realizowanych przez ośrodek skorzystało w ubiegłym roku ponad 2 250 osób czyli ok. 37% mieszkańców gminy Bisztynek.

Rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку, w ramach ustawy o pomocy społecznej.

Analiza przyczyn, dla których osoby i rodziny korzystały ze świadczeń pomocy społecznej pokazuje, że nadal w największej ilości przypadków powodem przyznania pomocy jest ubóstwo rodzin spowodowane przede wszystkim bezrobociem, długotrwałą chorobą, niepełnosprawnością, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Choć można zauważyć zmniejszenie ogólnej liczby rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka, to należy podkreślić że rodziny te często są wieloprotblemowe - niewielki dochód, niepodejmowanie zatrudnienia, uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej, uzależnienia. Praca z takimi rodzinami jest bardzo trudna ponieważ nie chcą współpracować z pracownikiem socjalnym, nie są gotowi na zmianę, chcą tylko otrzymywać wsparcie finansowe, które wystarczy na zaspokojenie podstawowych

potrzeb. Znaczny wzrost osób objętych wsparciem z powodu ubóstwa wynika z wprowadzonych zmian w systemie POMOST, w którym wszystkie osoby korzystające z pomocy, których dochód jest niższy niż kryterium są zaliczane do osób ubogich. Warto zauważyć, że wśród głównych powodów udzielania świadczeń mieszkańcom dwa są ściśle i bezpośrednio związane z funkcjonowaniem rodzin z dziećmi, tj. potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Spśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Bisztynek w 2021 roku, ponad jedna czwarta (27,11%) to rodziny z dziećmi, w których funkcjonowało łącznie 310 osób. Rodziny niepełne (tj. takie w których dziecko lub dzieci są wychowywane przez jednego rodzica) stanowiły 33,75% wspieranych rodzin z dziećmi, a funkcjonowało w nich 78 osób. Rodziny emerytów i rencistów stanowiły 15,25% ogółu.

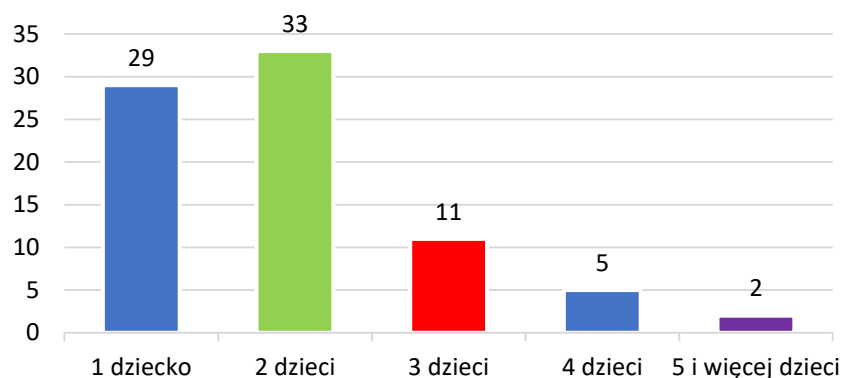
Tabela 1. Rodziny objęte pomocą społeczną w Gminie Bisztynek w 2021 roku

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób
Rodziny ogółem	295	611
Rodziny z dziećmi	80	310
Rodziny niepełne	27	78
Rodziny emerytów i rencistów	45	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Bisztyнку.

Wśród rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w Gminie Bisztynek przeważają rodziny z dwójką dzieci, które w 2021 roku stanowiły 41,25% wspieranych rodzin. W dalszej kolejności wskazać należy rodziny z jednym dzieckiem (36,25%) oraz z trojgiem dzieci (13,75%). Rodziny mające czwórkę dzieci stanowiły 6,25% wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną, natomiast piątkę i więcej – 2,5%, 47 rodzin (15,9%) korzysta wyłącznie z pracy socjalnej.

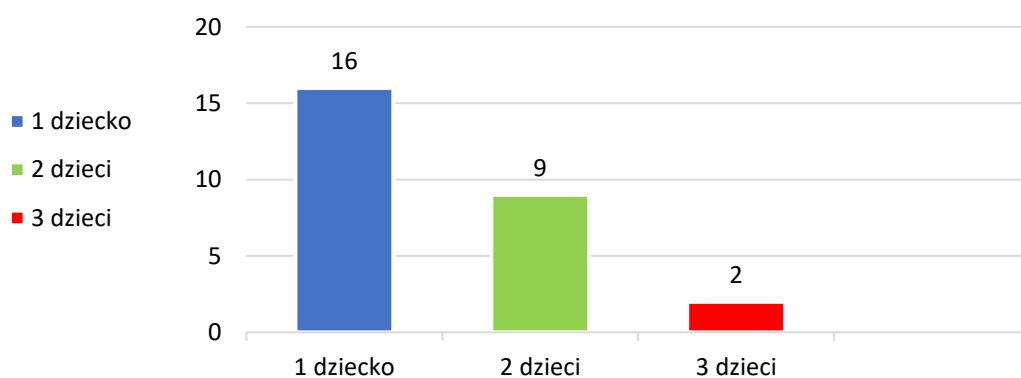
Wykres 4. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w Gminie Bisztynek w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

W 2021 roku pomocą społeczną objętych było 90 rodzin niepełnych, wśród których najwięcej było rodzin z dwojgiem dzieci (34,4%), a w drugiej kolejności z jednym dzieckiem (25,6%). Po jedną piątą (20,0%) stanowiły rodziny z trojgiem dzieci oraz z czwórką i większą liczbą potomstwa.

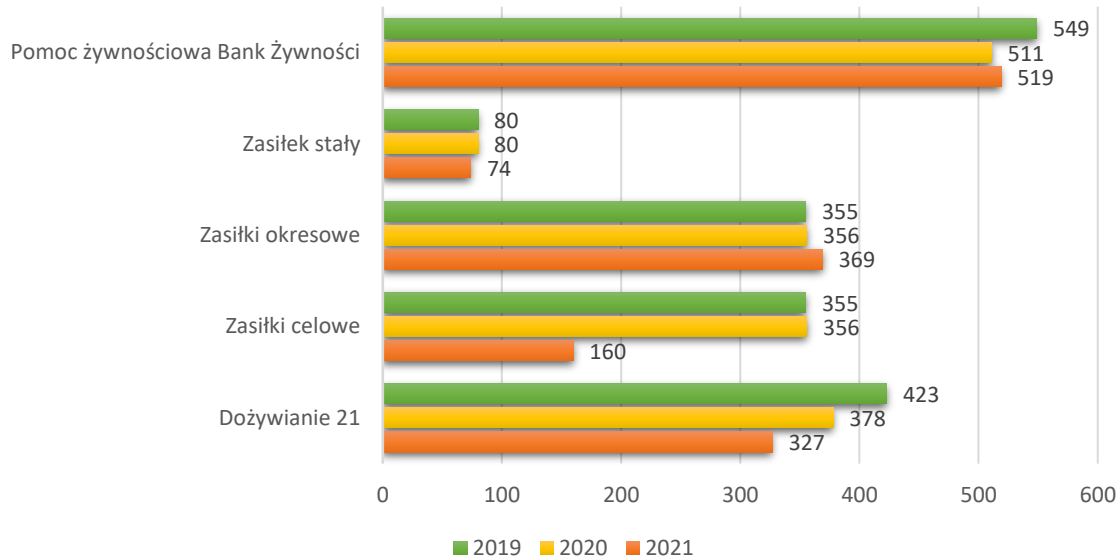
Wykres 5. Rodziny niepełne objęte pomocą społeczną w Gminie Bisztynek w 2021 roku

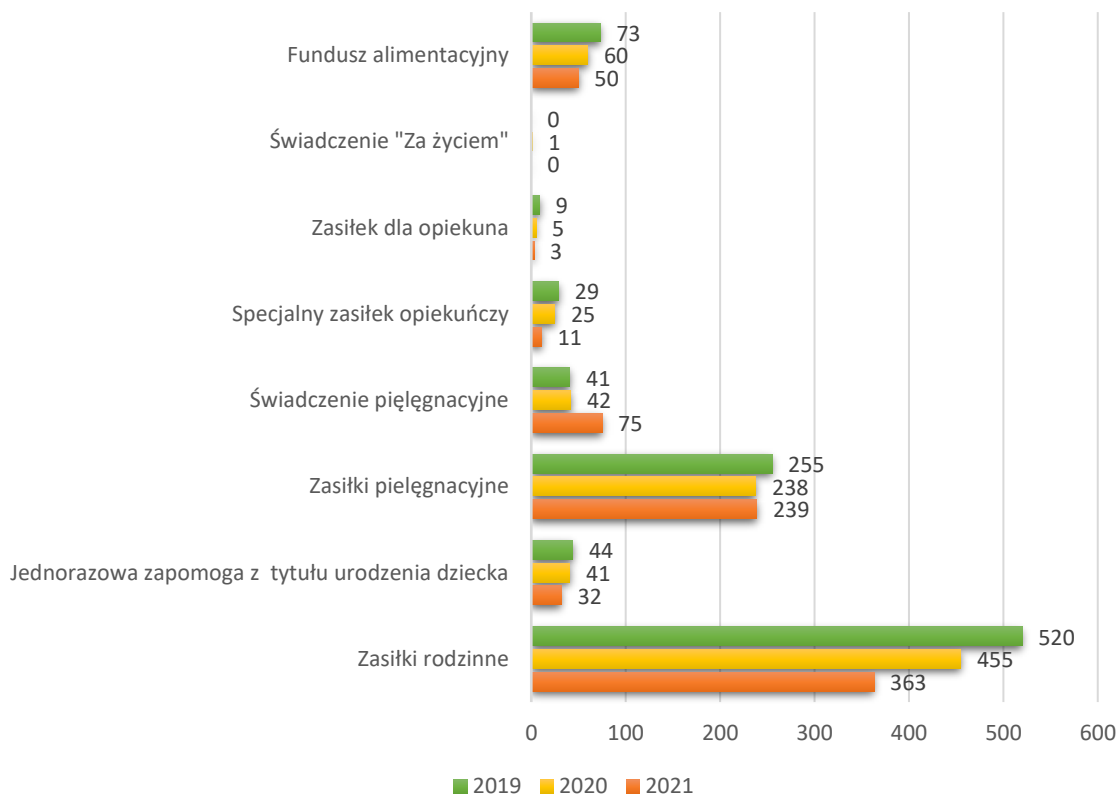
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

Wykres 6

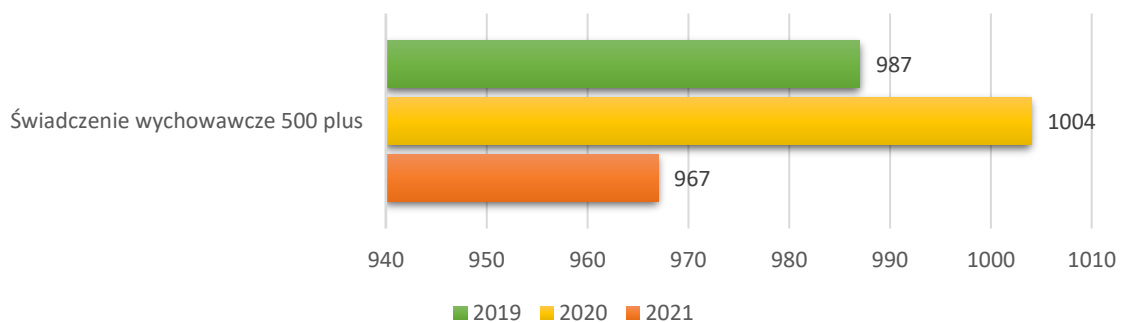
Świadczenia z pomocy społecznej

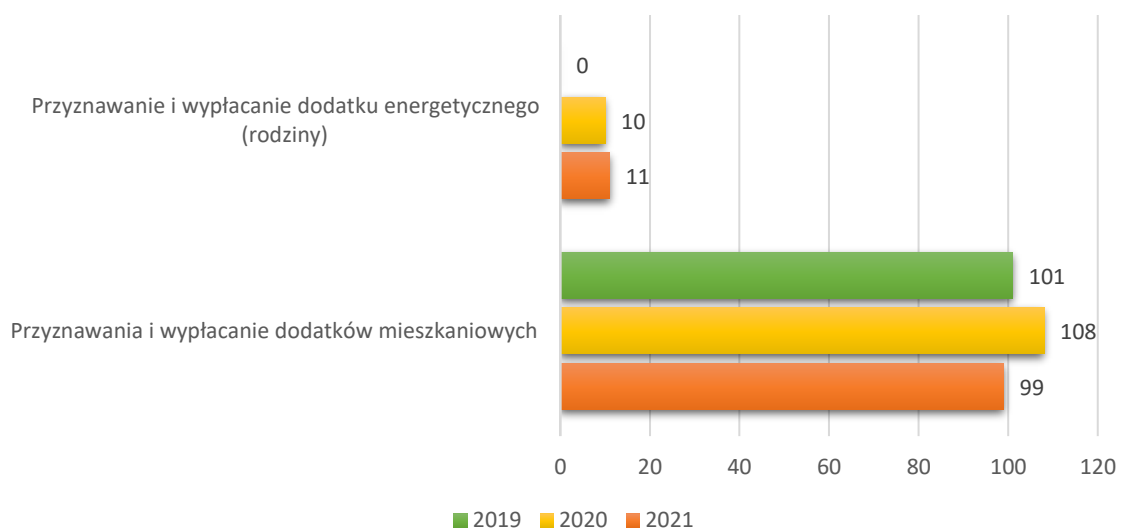
Rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку, w ramach ustawy o świadczeniach rodzinnych

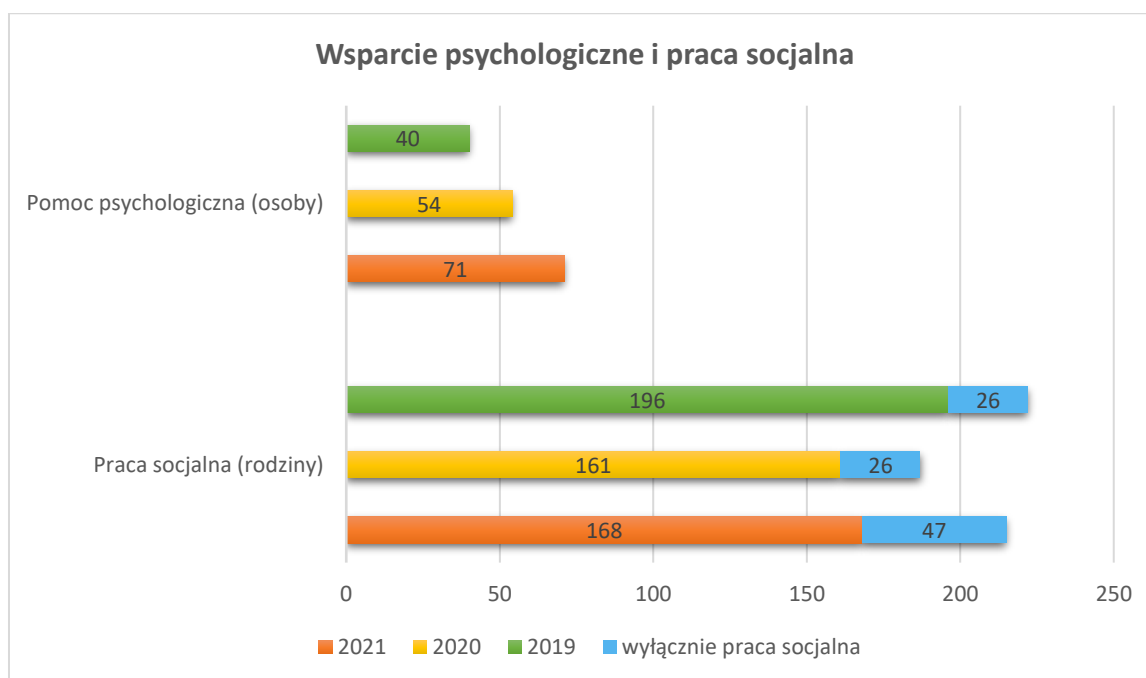

Rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку, w ramach ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci

Rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку, w ramach innych zadań prowadzonych przez ośrodek

Rodziny mają możliwość korzystania z wielu form wsparcia finansowego i rzeczowego oraz wsparcia psychologicznego i w postaci pracy socjalnej. Proponowane wsparcie ma wpływ na poprawę sytuacji rodziny. Wsparciu najuboższych rodzin służą działania podejmowane w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu”, zapewniającemu posiłki dla dzieci w szkołach, internatach i ośrodkach szkolno-wychowawczych. W jego ramach pomocą w formie posiłku objęto, w 2021 roku, 75 uczniów i 3 osoby dorosłe, 124 osoby otrzymały zasiłki na zakup żywności.

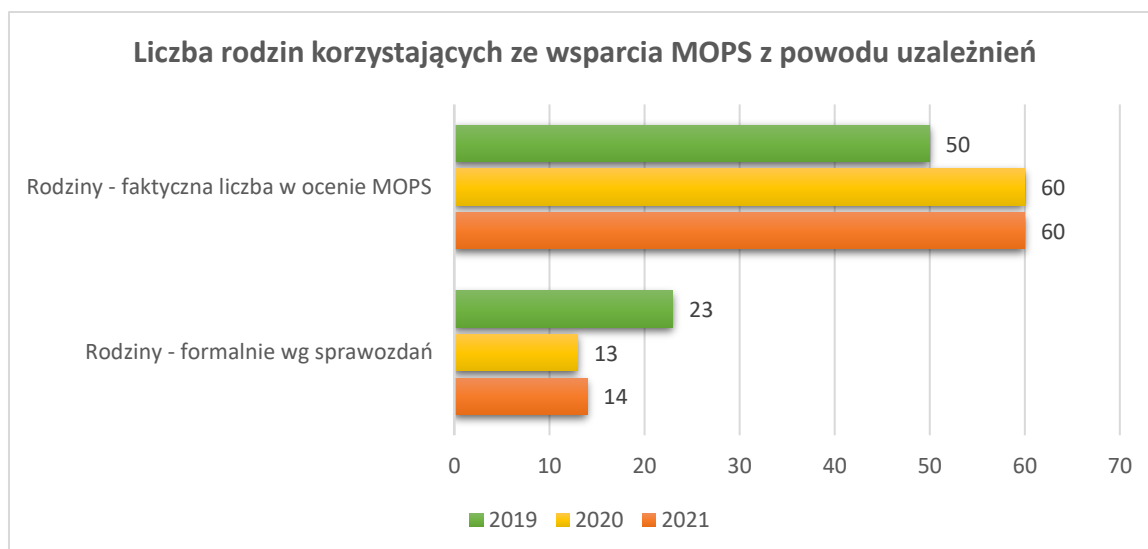
Bezpośrednio do rodzin z dziećmi skierowany jest rządowy program „Rodzina 500 plus”, każdemu dziecku do 18 roku życia przysługuje świadczenie wychowawcze, niezależnie od dochodu rodziny, w roku 2021 skorzystało 967 dzieci.

Ośrodek realizuje również wypłaty świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, dodatku mieszkaniowego i energetycznego.

Ważną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, polegające w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz dążeniu do jej reintegracji oraz poprawy relacji z dalszą rodziną, środowiskiem sąsiedzkim oraz instytucjami. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin. W 2021 roku w Gminie Bisztynek wsparciem asystenta objętych było 9 rodzin. Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny mogą prowadzić do konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. W takiej sytuacji gmina, wspólnie z powiatem ponosi koszty pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. W 2021 roku w rodzinach zastępczych

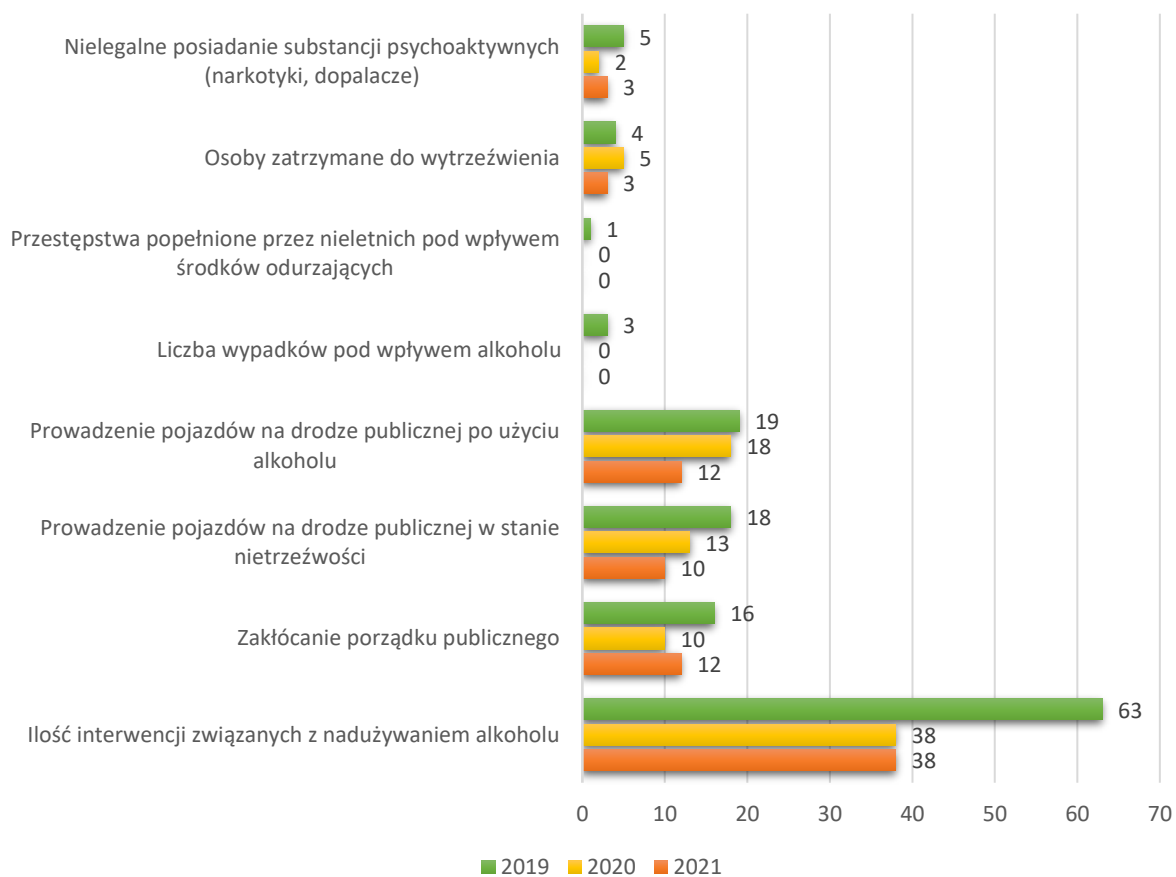
spokrewnionych przebywało 9 dzieci, w rodzinie niespokrewnionej - 5, w placówce opiekuńczo-wychowawczej – 2.

Z przeprowadzonej w tym roku diagnozy problemów uzależnień na terenie gminy Bisztynek wynika, że problem uzależnień jest jednym z najistotniejszych problemów społecznych. Jest to przede wszystkim uzależnienie od alkoholu i nadużywanie go, na drugim miejscu są uzależnienia behawioralne, jak uzależnienie od Internetu i komputera. Każda forma uzależnienia ma negatywny wpływ na rodzinę i najbliższe środowisko, burzy porządek życia rodzinnego, często prowadzi do alienacji, przemocy, przestępstw.

Formalnie jako powód pomocy, uzależnienie można przypisać tylko tym osobom, które mają rozpoznanie stwierdzone przez lekarzy specjalistów i w takich przypadkach przyznawana jest pomoc np. na refundowane przejazdy do lekarza, na terapię czy koszty pobytu w noclegowni. W rodzinach w których jest problem alkoholowy nie zawsze jest on powodem przyznania pomocy bo wsparcie jest przyznawane formalnie np. z powodu bezrobocia, wielodzietności, niepełnosprawności czy problemów opiekuńczo-wychowawczych. Niemniej uzależnienia stanowią częstokroć problem „towarzyszący” w sprzężeniu zwrotnym – pogłębiają problemy socjalne czy opiekuńczo-wychowawcze i same są przez nie wzmagane.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

Środowisko rodzinne reprezentujące właściwe postawy rodzicielskie, budujące dobrą, przepojoną miłością, życzliwością oraz serdecznością atmosferę domu, w znacznym stopniu wpływa na kształtowanie pozytywnych zachowań u dziecka oraz na jego prawidłowy rozwój społeczny i psychiczny. Dziecko będące pełnoprawnym członkiem rodziny, która w pełni je akceptuje, podejmuje maksymalne starania, chętnie się uczy, rozwija swoje zainteresowania, staje się samodzielne i odpowiedzialne oraz zdolne do zaspokajania potrzeby bezpieczeństwa, osiągania dojrzałości emocjonalnej i psychicznej. Atmosfera domowa ma największy wpływ na to, jak szczęśliwe, spokojne i odporne psychicznie jest dziecko, jak odnosi się ono do dorosłych, do swoich kolegów i innych dzieci, jak ocenia siebie i swoje zdolności, czy okazuje swoje uczucia, czy raczej jest zamknięte w sobie, jak reaguje na nowe sytuacje. Rodzice preferując właściwe postawy wobec dziecka, otaczają je troskliwą opieką, dostrzegają i zaspokajają jego potrzeby, co powoduje, że dziecko jest ufne wobec swoich rodziców, zwraca się do nich po rady i pomoc, jest zadowolone z rezultatów własnego wysiłku i pracy, zdolne do współdziałania z rówieśnikami oraz podejmowania zobowiązań. Ważne jest zatem, rozwijanie gminnego systemu wspierania rodziny, zapewniającego rodzinom przeżywającym trudności możliwość uzyskania specjalistycznej pomocy oraz podejmowanie działań prewencyjnych, profilaktycznych i edukacyjnych mających na celu zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, u których występuje problem z należytą realizacją tych funkcji.

4. Adresaci i realizatorzy Programu

Program Wspierania Rodziny w Gminie Bisztynek na lata 2022-2024 adresowany jest do rodzin z dziećmi, w tym w szczególności rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także do przedstawicieli instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy rodzinie. Pośrednimi adresatami są również mieszkańcy gminy, reprezentujący lokalną społeczność.

Wszystkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin z dziećmi, w tym rodzin wieloprotblemowych. Aby efektywnie zapobiegać sytuacjom kryzysowym i skrajnym, w tym konieczności zabierania dzieci i umieszczenia w systemie pieczy zastępczej, a także aby zwalczać niepożądane zachowania, konieczne jest wzmacnianie kompleksowości i spójności systemu wsparcia rodzin opartego o aktywizację i rozwój zasobów lokalnych, w tym zwłaszcza różnorodnych form profilaktyki oraz dostępu do specjalistów.

Realizatorami niniejszego Programu są w szczególności:

- Urząd Miejski w Bisztyнку,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку,
- Placówki oświatowe z terenu Gminy Bisztynek,
- Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej w Bisztyнку,
- Zespół Interdyscyplinarny w Bisztyнку,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bisztyнку,
- Posterunek Policji w Bisztyнку

Lokalny system wspierania rodzin uzupełniają inne instytucje. Są to w szczególności:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bartoszycach,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bartoszycach,
- Sąd Rejonowy w Biskupcu.

Ponadto patrząc szeroko na lokalny system instytucji, organizacji i osób działających na rzecz rodzin z dziećmi, należy uwzględnić również aktywne organizacje pozarządowe (w szczególności funkcjonujące w sferze edukacji, pomocy społecznej, bezpieczeństwa, kultury i sportu), organizacje kościelne (parafie oraz grupy parafialne), a także jednostki pomocnicze gminy – sołectwa. Rola sołtysów oraz wspierających ich osób/grup mieszkańców wiąże się w szczególności ze stymulowaniem lokalnego życia społecznego, integrowaniem społeczności lokalnej, organizowaniem działalności świetlic wiejskich, jak również reagowaniem na problemy poszczególnych rodzin.

5. Cele, kierunki i oczekiwane rezultaty działań

Część wdrożeniowa niniejszego Programu została usystematyzowana poprzez cele: główny i szczegółowe. W ramach każdego celu szczegółowego określono katalog niezbędnych działań, przy czym należy zaznaczyć, że nie ma on charakteru zamkniętego. Oznacza to, że jeżeli w trakcie realizacji Programu pojawią się inne pomysły i projekty wpisujące się w jego cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Celem głównym Programu jest :

Wzrost poziomu samodzielności i potencjału rodzin w Gminie Bisztynek dla prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Cele szczegółowe Programu :

- 1) Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
- 2) Wzmocnienie kompetencji rodziców i opiekunów w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 3) Zwiększenie dostępności pomocy i wsparcia dla rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 4) Wzmocnienie potencjału oraz współpracy osób, instytucji i organizacji zaangażowanych we wspieranie rodzin.

Każdy cel szczegółowy zawiera działania służące jego realizacji. Z kolei działania mają charakter otwarty, co oznacza, że jeśli zaistnieje potrzeba realizacji innych przedsięwzięć, które wpiszą się w poniższe cele, to nie spowoduje to konieczności aktualizacji niniejszego dokumentu.

Cel szczegółowy 1. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.	
1.	Udzielanie wsparcia finansowego oraz świadczeń w naturze rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
2.	Realizowanie programów żywnościowych, w tym połączonych z edukacją osób i rodzin w zakresie zdrowego odżywiania i racjonalnego gospodarowania żywnością.
3.	Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących rodzin.
Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie kompetencji rodziców i opiekunów w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	
1.	Udzielanie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz pomocy dziecku oraz rodzinie.
2.	Organizacja różnych form edukacji rodziców i opiekunów, takich jak np. „Szkola dla rodziców”, dotyczących m.in. konstruktywnego porozumiewania się z dziećmi oraz rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych.
3.	Tworzenie warunków do funkcjonowania rodzin wspierających w zależności od istniejących potrzeb.

Cel szczegółowy 3. Zwiększenie dostępności pomocy i wsparcia dla rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	
1.	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób i rodzin doświadczających trudności bądź zagrożonych dysfunkcjami.
2.	Monitorowanie sytuacji rodzin doświadczających dysfunkcji, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych oraz kompensacyjnych, w szczególności wobec rodzin niewydolnych wychowawczo i zagrożonych odebraniem dzieci.
3.	Wsparcie asystenta rodziny dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz kobiet w ciąży i rodzin objętych Programem rządowym „Za życiem”.
4.	Podejmowanie działań prowadzących do odbudowy więzi rodzinnych oraz do powrotu dzieci do rodzin biologicznych.
5.	Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w których wychowują się dzieci oraz z rodzinami biologicznymi dzieci czasowo umieszczonych w pieczy zastępczej.
Cel szczegółowy 4. Wzmocnienie potencjału oraz współpracy osób, instytucji i organizacji zaangażowanych we wspieranie rodzin.	
1.	Kontynuacja i rozwój współpracy pomiędzy lokalnymi instytucjami i organizacjami w zakresie m.in. monitorowania środowisk zagrożonych lub dotkniętych dysfunkcjami, wymiany informacji oraz realizacji wspólnych programów i projektów.
2.	Udział osób zaangażowanych w działania realizowane w ramach Programu w szkoleniach, seminariach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach edukacji dotyczących obszaru rodzin, służący zwiększeniu ich wiedzy oraz wymianie doświadczeń.
3.	Zapewnienie specjalistom zajmującym się pracą z rodzinami doświadczającymi trudności superwizji, szkoleń oraz możliwości konsultowania szczególnie trudnych przypadków.

Wszystkie działania mają charakter ciągły i będą realizowane w całym okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2022-2024.

Spodziewanymi rezultatami realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny w latach 2022-2024 są:

1. Poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przywrócenie im zdolności do wypełniania obowiązków rodzicielskich;
2. Ograniczenie występowania zjawiska wykluczenia społecznego rodzin z różnego rodzaju dysfunkcjami, w tym rodzin z problemem przemocy w rodzinie, rodzin z uzależnieniami;
3. Współpraca rodziców z instytucjami w celu powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej;
4. Podniesienie świadomości społeczności lokalnej w zakresie dostępnych form wsparcia dla rodzin przeżywających trudności lub nimi zagrożonych;
5. Rozwijanie współpracy instytucji podmiotów i organizacji pozarządowych na rzecz wspierania dziecka i rodziny.

6. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring *Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Bisztynek na lata 2022-2024* będzie służył odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu zostały osiągnięte zakładane rezultaty jego realizacji. Powinien być przeprowadzany corocznie przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку na podstawie danych i informacji, będących w posiadaniu MOPS, jak również pozyskanych od poszczególnych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu. Powinny to być dane roczne z uwzględnieniem ich dostępności na moment przeprowadzania monitoringu. Weryfikacji będą podlegały wskaźniki, zawarte w Karcie monitoringu, stanowiącej załącznik do niniejszego Programu.

Katalog wskaźników ujęty w tabeli obejmuje w dużej mierze wskaźniki przekrojowe, których analiza ma na celu scharakteryzowanie ogólnej sytuacji. Ma on charakter otwarty, co oznacza, że można go uzupełniać o dodatkowe wskaźniki, jeśli zajdzie taka potrzeba. Raport z monitoringu powinien zawierać również opis działań zrealizowanych w ramach Programu.

Regularna weryfikacja stanu realizacji poszczególnych zadań pozwoli uchwycić różnice pomiędzy przyjętym planem a jego faktycznym wykonaniem, przy czym analizowane powinny być informacje o charakterze zarówno ilościowym jak i jakościowym, w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało wykonane?”. Istotną rolę w procesie monitoringu wskaźników (podobnie jak i w trakcie realizacji zadań merytorycznych) odgrywać będzie współpraca międzyinstytucjonalna. Nie chodzi bowiem tylko o pozyskanie danych niezbędnych do określenia stanu osiągniętych wskaźników, ale również o wspólną ewaluację jakości podejmowanych działań.

7. Źródła finansowania Programu

Działania zaplanowane do realizacji w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny w Gminie Bisztynek na lata 2022-2024* będą finansowane z różnych źródeł, w tym ze źródeł krajowych, unijnych, a także grantów i środków prywatnych.

Głównym źródłem będzie budżet Gminy Bisztynek. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy bowiem zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej czy bezpieczeństwa obywateli. Zadania te, bezpośrednio lub pośrednio odnoszące się do wsparcia rodzin, wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe.

Środki na realizację zadań Programu będą pochodzić również z budżetu państwa. Część z nich trzeba będzie pozyskać startując w konkursach, ponieważ w tej kategorii mieszczą się programy rządowe oraz programy ministerstw. Są to zarówno konkursy dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego, jak i dla organizacji pozarządowych.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego czy edukacji. Uruchomienie pierwszych konkursów może nastąpić prawdopodobnie w 2022 roku, wtedy też będzie znany już ostateczny kształt regionalnego programu operacyjnego.

Ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora, w tym programy rządowe i ministerialne, zbiórki publiczne i inne. W zależności od specyfiki danego programu pomocowego bądź funduszu, realizatorami projektu mogą być podmioty ekonomii społecznej. Nieodzowna będzie więc współpraca gminy z lokalnymi partnerami oraz generowanie potencjału w postaci partnerstw międzysektorowych.

8. PODSUMOWANIE

Przedstawione w Programie działania mają charakter subsydiarny, wspierający rodziny, mający wzmocnić ich zasoby i kompetencje w wypełnianiu funkcji rodzicielskich. Działania te mają systemowo wspierać rodziny, które doświadczają trudności opiekuńczo-wychowawczych, a w konsekwencji pozwolą rodzinom odzyskać poczucie własnej sprawczości i powrócić do prawidłowego wykonywania zadań i funkcji wynikających z jej istoty. Pozwolą również zatrzymać dziecko w jego rodzinie naturalnej lub umożliwią powrót do niej w razie czasowego umieszczenia w pieczy zastępczej. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe tylko przy współpracy instytucji powołanych do wspierania rodziny podmiotów, przy współpracy i współdziałaniu ze strony rodzin, gdyż osiągnięcie zakładanych celów w znacznej mierze jest zależne od członków rodzin, ich motywacji do zmiany sytuacji i przezwyciężenia trudności.

Załącznik 1.

KARTA MONITORINGU Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Bisztynek na lata 2022-2024

..... ROK

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość
I.	1. Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej 2. Liczba rodzin 3. Liczba osób w rodzinach	
II.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego 2. Liczba osób w rodzinach	
III.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa 2. Liczba osób w rodzinach	
IV.	1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie 2. Liczba osób w rodzinach	
V.	1. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną 2. Liczba osób w rodzinach	
VI.	1. Liczba rodzin niepełnych objętych pomocą społeczną 2. Liczba osób w rodzinach	
VII.	1. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny 2. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	
VIII.	1. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej na koniec roku	

Opracował(a).....

Zatwierdził(a).....